

Dôvodová správa

A. Všeobecná časť

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony sa predkladá ako iniciatívny materiál.

Navrhovaná právna úprava zmenou a doplnením zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách:

1. Reaguje na skutkový stav reálnej nedostupnosti sociálnych služieb podmienených odkázanosťou fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby s finančnou podporou ich poskytovania z verejných zdrojov, poskytovaných a zabezpečovaných v samosprávnej pôsobnosti obcí. Ide o sociálne služby, ktorými sú domáca opatrovateľská služba a sociálna služba v zariadení pre seniorov, zariadení opatrovateľskej služby a v dennom stacionári. Navrhovaná právna úprava vytvára právne podmienky na zabezpečenie reálnejšej dostupnosti týchto sociálnych služieb s finančnou podporou ich poskytovania z rozpočtu obce pre fyzické osoby, ktoré sú na ne odkázané. Ide vo svojich dôsledkoch o reakciu na potrebu vytvorenia právnych podmienok na realizáciu pozitívneho záväzku obce, ako orgánu verejnej moci, pri poskytovaní a zabezpečení poskytovania sociálnych služieb v rozsahu svojej pôsobnosti, k zabezpečeniu ich dostupnosti najmä v reálnom čase, a tým vo svojich dôsledkoch zabezpečiť vymáhateľný obsah tohto sociálneho práva.

Vzhľadom na reálne zdrojové možnosti obcí, pri zohľadnení značnej diferenciácie veľkostných kategórií obcí a ich súvisiacich rozpočtových možností, a tým zdrojového zabezpečenia aj výkonu samosprávnych pôsobností pri poskytovaní sociálnych služieb, a pri viazanosti zmyslom a účelom sociálnych služieb podmienených odkázanosťou fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby, je potrebné zabezpečiť aj na lokálnej úrovni reálnu dostupnosť potrebnej sociálnej služby pre cieľovú skupinu osôb, a to v priestore, čase, i finančnú dostupnosť týchto sociálnych služieb.

V dôsledku demografického vývoja spojeného so starnutím populácie a z neho vyplývajúcich dôsledkov v predlžovaní veku dožitia spojeného aj s nárastom počtu fyzických osôb odkázaných na pomoc inej osoby je potrebné postupne vytvárať právne podmienky pre dlhodobú dostupnosť a udržateľnosť poskytovania sociálnych služieb, a to aj v postupnosti jednotlivých legislatívnych úprav a ich vzájomnej previazanosti.

Predkladaný návrh právnej úpravy predstavuje aktuálne legislatívne opatrenie reagujúce na skutkový stav reálnej nedostupnosti sociálnych služieb s finančnou podporou z verejných zdrojov poskytovaných a zabezpečovaných v pôsobnosti obcí a takto koncipovaná právna úprava bude prehodnotená v kontexte s reformou financovania sociálnych služieb a jej realizáciou, ktorá je jedným zo záväzkov z Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky. Navrhovaná právna úprava teda sleduje legitímny cieľ - prispieť k zabezpečeniu dostupnosti sociálnych služieb na lokálnej úrovni zodpovedajúcich demografickému vývoju a nárastu počtu odkázaných na dlhodobú sociálnozdravotnú starostlivosť a to v primeranom časovom horizonte s postupnosťou krokov.

Novo sa preto ustanovuje spôsob realizácie povinnosti obce zabezpečiť dostupnosť sociálnych služieb podmienených odkázanosťou v rámci svojej pôsobnosti, a to poskytnutím alebo zabezpečením poskytovania sociálnej služby v reálnom čase, spôsobom a v rozsahu ovplyvniteľnom obcou, ako príslušným orgánom verejnej moci. Poskytnutie

alebo zabezpečenie poskytovania sociálnej služby bude obcou realizované v lehote do 30 pracovných dní odo dňa doručenia písomnej žiadosti odkázanej fyzickej osoby o zabezpečenie poskytovania sociálnej služby s finančnou podporou poskytovania tejto sociálnej služby z rozpočtu obce, za predpokladu, že si žiadateľ v tejto lehote vyberie poskytovateľa sociálnej služby z poskytovateľov určených obcou na základe všeobecne záväzným nariadením stanovených kritérií podľa stanovených princípov a tento poskytovateľ začne žiadateľovi aj reálne poskytovať sociálnu službu, a to najneskôr do 60 kalendárnych dní od podania jeho žiadosti. Cieľom je zabrániť tomu, aby odkázaná osoba dlhodobo nemala k dispozícii žiadnu pre ňu vhodnú sociálnu službu. Nejde pritom z hľadiska skutkového stavu prioritne o to, aby oprávnené osoby mali prístup k sociálnej službe na lokálnej úrovni v konkrétnej podobe podľa svojich ideálnych predstáv u konkrétneho poskytovateľa sociálnej služby, ale o to, aby pre nich boli reálne dostupné také sociálne služby, ktoré zodpovedajú ich stupňu odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby a potrebe riešenia alebo zmiernenia súvisiacej nepriaznivej sociálnej situácie a môžu im pomôcť viesť dôstojný a čo najnezávislejší život. Ak tento postup poskytnutia alebo zabezpečenia sociálnej služby v zákonom ustanovenej lehote nebude zo strany obce možný, a to z dôvodov, ktoré nie sú spôsobené žiadateľom, zabezpečí obec poskytovanie sociálnej služby u poskytovateľa, ktorého si fyzická osoba vybrala a uviedla v žiadosti o poskytnutie alebo zabezpečenie sociálnej služby, a to bez viazanosti konkrétnou lehotou, tak ako podľa doterajšej právnej úpravy, t. j. podľa poradia uspokojovania žiadostí o poskytnutie alebo zabezpečenie sociálnej služby s podporou z verejných prostriedkov za podmienok ustanovených týmto zákonom vedeného touto obcou.

2. V záujme odstránenia nesprávnej interpretačnej praxe vzniku povinnosti obce poskytovať v rozsahu jej pôsobnosti neverejným poskytovateľom sociálnej služby finančný príspevok na spolufinancovanie sociálnej služby, sa v príslušných ustanoveniach zákona o sociálnych službách explicitne podmieňuje vznik tejto povinnosti predchádzajúcim, preukázateľným spôsobom realizovaným, požiadanim neverejného poskytovateľa sociálnej služby podmienenej odkázanosťou zo strany obce, resp. vyššieho územného celku v rozsahu ich pôsobnosti, t. j. zabezpečením sociálnej služby obcou, resp. vyšším územným celkom u tohto poskytovateľa.
3. Vytvára právne podmienky pre rozšírenie previazanosti osobnej neformálnej pomoci a profesionálnej pomoci a podpory pri sebaobsluže poskytovaním domácej opatrovateľskej služby vo vymedzenom rozsahu fyzickým osobám opatrovaným v rámci peňažného príspevku na opatrovanie, ako aj podmienky pre podporu a rozvoj využívania odľahčovacej služby u cieľovej skupiny opatrovateľov osôb odkázaných na opatrovanie podľa posudku vydaného príslušným úradom práce, sociálnych vecí a rodiny na účely kompenzácie sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia, reagujúc na ich objektívne potreby a záujmy tak, aby sa naplňal zmysel a účel odľahčovacej služby.

Aktuálna právna úprava poskytovania domácej opatrovateľskej služby umožňuje jej poskytovanie fyzickej osobe, ktorá je opatrovaná v rámci peňažného príspevku na opatrovanie, súbežne s takouto osobnou neformálnou starostlivosťou v rozsahu najviac ôsmich hodín mesačne. Takýto rozsah hodín mesačne nemožno považovať za postačujúci, najmä z hľadiska potreby podpory všetkých možných opatrení, ktoré v záujme humanizácie pomoci a podpory, ale aj jej ekonomizácie podporia zotrvanie fyzickej osoby odkázanej na pomoc inej fyzickej osoby pri sebaobsluže v domácom prostredí. Návrhom sa preto tento rozsah možných súbežne s poberaním peňažného príspevku na opatrovanie poskytovaných hodín domácej opatrovateľskej služby zvyšuje z ôsmich na 40 hodín mesačne.

Pokiaľ ide o poskytovanie odľahčovacej služby, napriek objektívnej nevyhnutnosti odľahčenia opatrovateľov osôb odkázaných na opatrovanie podľa posudku vydaného príslušným úradom práce, sociálnych vecí a rodiny na účely kompenzácie sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia, a to poskytnutím časového priestoru pre nevyhnutný odpočinok od osobného opatrovania, je odľahčovacia služba využívaná len v minimálnom rozsahu. Návrhom právnej úpravy sa posilnia možnosti využitia odľahčovacej služby v rámci terénnych a ambulatných foriem sociálnych služieb primerane individuálnym potrebám cieľovej skupiny osôb v konkrétnom čase a v konkrétnom časovom rozsahu a vytvoria sa tým flexibilnejšie podmienky pre jej možné opakované, a tým aj pravidelnejšie využívanie zo strany opatrovateľov osôb.

4. Rozširuje kvalifikačné predpoklady pre výkon tlmočenia na účely tlmočnickej služby.
5. V nadväznosti na aplikačnú prax upravuje právne podmienky posudzovania tzv. personálneho normatívu pre vybrané druhy zariadení sociálnych služieb tak, aby bol posudzovaný v konkrétnom čase zisťovania vo vzťahu k aktuálnemu počtu obsadených miest v zariadení v konkrétnom čase zisťovania plnenia personálneho normatívu.

Návrhom zmeny zákona č. 553/2003 Z. z. odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa, s cieľom odstránenia nesúladu tohto zákona s požiadavkami ustanovenými zákonom o sociálnych službách, ustanovuje výnimka zo vzdelania pre opatrovateľov v sociálnych službách pre zaradenie do príslušnej platovej triedy, podľa nimi vykonávanej najnáročnejšej činnosti.

Navrhovaná právna úprava zároveň zmenou zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia zvyšuje peňažný príspevok na opatrovanie o sumu 100 eur mesačne (t.j. na sumu 200 eur mesačne), ak je fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím jedno alebo viacero nezaopatrených detí.

Cieľom návrhu je kompenzovať vyššiu mieru finančnej záťaže a starostlivosti na strane opatrovateľov detí s ťažkým zdravotným postihnutím, ktoré si najmä v prvých rokoch života vyžadujú vyššiu mieru starostlivosti. Dôvodom navrhovanej úpravy je skutočnosť, že starostlivosť o nezaopatrené dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím si najmä v prvých rokoch života tohto dieťaťa vyžaduje vyššiu mieru starostlivosti zo strany opatrovateľov a súčasne predstavuje pre nich aj niekoľkonásobne vyššiu súvisiacu finančnú záťaž. Ak by suma zvýšenia peňažného príspevku, ktorá bola doteraz stanovená pevnou sumou zostala na súčasnej úrovni, dochádzalo by k poklesu jej reálnej hodnoty z dôvodu inflácie. Úprava sumy, o ktorú je možné zvýšiť peňažný príspevok na opatrovanie, bude mať pozitívny sociálny vplyv nielen na nezaopatrené fyzické osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, ale aj na fyzické osoby, ktoré vykonávajú opatrovanie.

Návrh zákona bude mať negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy z dôvodu zvýšenia peňažného príspevku na opatrovanie pre nezaopatrené deti s ťažkým zdravotným postihnutím v súlade s doložkou vybraných vplyvov. Ide o zvýšenie rozpočtových výdavkov kapitoly Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky určených na vyplácanie kompenzácií sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia. Predkladaný návrh zákona bude mať pozitívne sociálne vplyvy. Nebude mať vplyv na životné prostredie, ani vplyvy na podnikateľské prostredie, na manželstvo, rodičovstvo a rodinu, vplyvy na informatizáciu spoločnosti a na služby verejnej správy pre občana. Uvedené vplyvy sú bližšie špecifikované v doložke vybraných vplyvov.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi a nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky, ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi Slovenskej republiky, právom Európskej únie, medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná.